

Wydział Studiów Edukacyjnych

UAM w Poznaniu

Recenzja

kwalifikacji naukowych Pani dr Urszuli Dernowskiej – na postawie całokształtu dorobku naukowego, ze szczególnym uwzględnieniem głównego osiągnięcia naukowego rozprawy habilitacyjnej "Rusztowanie w procesie dydaktycznym. Studium nauczycielskiego scaffoldingu" (Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2022, ss. 278) w związku z ubieganiem się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika wykonanej na zlecenie Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.

Pani dr Urszula Dernowska uzyskała tytuł magistra pedagogiki w zakresie nauczania początkowego w 1998 roku w Wyższej Szkole Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach (obecnie Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny), a następnie realizowała studia doktoranckie z pedagogiki na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego zakończone uzyskaniem w grudniu 2005 roku stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na podstawie dysertacji „*Interakcyjne warunki kształtowania struktury pojęć w trakcie lekcji*”, której promotorem był prof. dr hab. Stefan Mieszalski, zaś recenzentami pracy byli prof. dr hab. Dorota Klus-Stańska oraz prof. dr hab. Krzysztof Kruszewski. Po ukończeniu studiów doktoranckich i obronie pracy została zatrudniona w 2006 roku i pracuje do dziś w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie w Instytucie Pedagogiki na stanowisku adiunkta w Katedrze Dydaktyki i Pedagogiki Medialnej.

Rozwój zawodowy dr Urszuli Dernowskiej jako badaczki jest przykładem stopniowego a co ważniejsze, owocnego krystalizowania się własnej tożsamości naukowej. Jeszcze podczas studiów magisterskich inspirowana wykładami prof. dr hab. Stefana Mieszalskiego – jak

stwierdza w swoim autoreferacie, zainteresowała się procesem uczenia się i nauczania oraz społecznym konstruktywizmem Lwa S. Wygotskiego, co skutkowało zainteresowaniem się interakcyjnymi uwarunkowaniami kształcenia i rozwoju. Egzemplifikacją tych działań i współpracy naukowej z Profesorem była praca doktorska oraz opublikowana na jej podstawie monografia „*Działania nauczyciela a wiedza pojęciowa uczniów*”.

Rozpoczynając pracę w Katedrze Dydaktyki APS w 2006 roku kontynuowała działania badawcze dotyczące interakcyjności kształcenia, skupiając się szczególnie na problematyce poznawczego wspierania dziecka poprzez wykorzystanie scaffoldingu jako sposobu konstruktywistycznego podejścia do budowania wiedzy uczniów. Poznawanie tej problematyki połączyła z realizacją projektu badawczego (BW 02/08-I WNP APS). Owocami naukowej eksploracji tej problematyki były artykuły w czasopismach naukowych oraz w pracach zbiorowych:

- Dernowska U., (2007) *Scaffolding jako użyteczne narzędzie w procesie kształcenia*, „Ruch Pedagogiczny”, 1 – 2;
- Dernowska U., (2009) *Scaffolding w procesie dydaktycznym. Między dydaktyką pamięci a dydaktyką myślenia – bliżej dydaktyki myślenia*, „Kwartalnik Pedagogiczny”, 2(212);
- Dernowska U., (2011) *Nauczycielski tutoring a dialog w klasie szkolnej*, w: D. Jankowska (red.) *Pedagogika dialogu. Nauczyciele dialogu*, Warszawa: Wydawnictwo APS;
- Dernowska U. (2014), *Janusz Korczak i Guided Instruction – o kierowaniu uczniem i jego samodzielności w procesie kształcenia* w: D. Jankowska (red.) *Pedagogika dialogu. Wokół pedagogiki Janusza Korczaka*, Warszawa: Wydawnictwo APS.

Dwa ostatnie opracowania zawarte więc zostały w materiałach pokonferencyjnych, w których Habilitantka uczestniczyła, a przytaczam je wszystkie, bowiem tematycznie łączą się one z osiągnięciem naukowym będącym podstawą wszczęcia procedury awansowej. Odnotować też warto referat wygłaszany podczas VII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w 2010 roku osadzony w podjętej problematyce zatytułowany „*Scaffolding w procesie kształcenia – fakt czy mit?*”.

Teksty te zawierały treści dotyczące interpretacji teoretycznych dotyczących problematyki „rusztowania” od czasu wprowadzenia jej do dyskursu naukowego.

Przedstawione powyżej zainteresowania naukowe zostały zebrane w monografii, w której Autorka podjęła się opisu nie tylko teoretycznych aspektów scaffoldingu ale przeprowadziła badania dotyczące tego fenomenu.

Drugi, obok zagadnień interakcyjnych uwarunkowań procesu dydaktycznego obszar zainteresowań badawczych dr Urszuli Dernowskiej obejmuje tematykę kultury szkoły. Od roku 2013 Habilitantka tym zagadnieniom poświęca większość swoich publikacji traktując problematykę interakcyjnych uwarunkowań kształcenia jako element ściśle związany z kulturą szkoły, która wyznacza szereg jej elementów, w tym profiluje działania dydaktyczne zarówno w relacjach interpersonalnych uczeń - nauczyciel jak też, komunikację nauczyciel – grupa uczniów.

Ta problematyka została podjęta w wydanych tekstach naukowych takich jak artykuł „*Kultura szkoły – pojęcie wymiary, modele*”, *Ruch Pedagogiczny* 2014,4 oraz w monografii pt. „*Kultura szkoły. Studium teoretyczno – empiryczne*”, Kraków 2015 w opracowaniu współautorskim z A. Tłuściak-Deliowską. Osobiście uważam, iż szkoda, że Habilitantka nie zawarła tego opracowania w materiałach dotyczących jej dorobku poddawanego ocenie tym bardziej, że wspólnie z prof. Aleksandrą Tłuściak-Deliowską realizowała kilka przedsięwzięć badawczych, o czym świadczą współautorskie artykuły w czasopismach, rozdziały w pracach zbiorowych a także dalsze plany wydawnicze.

Podjęta problematyka wpisuje się w kierowany przez dr Urszulę Dernowską projekt badawczy, gdzie wspólnie z Aleksandrą Tłuściak-Deliowską podjęła się adaptacji i weryfikacji narzędzi do badania kultury szkoły. Charakterystykę projektów, którymi kierowała lub w których uczestniczyła Habilitantka przedstawię nieco dalej.

Kolejna problematyka inspirowana zainteresowaniami dotyczącymi kultury szkoły spowodowała podjęcie dociekań teoretyczno - badawczych związanych z misją szkoły, która nie tylko określa ramy odnoszące się do kultury instytucji jaką jest szkoła ale wpływa na jej klimat, zarządzanie, perspektywy rozwojowe, filozofię kształcenia, czy zrozumienie przez wszystkie podmioty życia szkolnego istoty i sensu własnego działania.

Podejmowana przez Habilitantkę problematyka znalazła swoje spełnienie w formie bądź to publikacji w czasopismach naukowych lub też w formie referatów na konferencjach krajowych i międzynarodowych.

Reasumując rozwój zainteresowań badawczych dr U. Dernowskiej od doktoratu obejmuje on trzy istotne obszary i zagadnienia dotyczące interakcyjnych warunków kształcenia, problematykę kultury szkoły i związaną z nią misję szkoły jako instytucji. Co ciekawe w dorobku naukowym dr U. Dernowskiej to początek zainteresowań scaffoldingiem mający swoje spełnienie w pierwszych publikacjach podoktorskich zwieńczony został pracą habilitacyjną.

Podstawowe osiągnięcie naukowe

Urszula Dernowska ubiega się o stopień naukowy doktora habilitowanego na podstawie osiągnięcia naukowego w postaci monografii pt.: *„Rusztowanie” w procesie dydaktycznym. Studium nauczycielskiego scaffoldingu* (Warszawa 2002, Wydawnictwo APS, ss. 278). Podstawą inspiracji naukowych, jak stwierdza były koncepcje L. Wygotskiego i J. Brunera, zaś przedmiotem dociekań naukowych, które prezentuje w swoim opracowaniu jest scaffolding w procesie dydaktycznym w szkole. Koncepcja ta, jak zauważa, a z czym należy się zgodzić, oferuje działania wychodzące poza tradycyjne kształcenie, ale także poza koncepcje edukacji progresywnej poprzez równoczesne postrzeganie nauczyciela i uczniów jako aktywnych partnerów procesu wspólnego myślenia i konstruowania wiedzy (s. 10).

Należy zaznaczyć, że choć problematyka „rusztowania” obecna jest w opracowaniach polskich dydaktyków, że przywołam tutaj nazwiska prof. S. Mieszalskiego czy prof. D. Klus-Stańskiej i innych to działania idące w kierunku rozeznania zagadnienia zarówno w warstwie teoretycznej jak też empirycznej, opracowanie odrębnej monografii dotyczącej tego fenomenu należy uznać za potrzebne i w dużej mierze nowatorskie, ważne poznawczo dla współczesnej dydaktyki.

Strukturę formalną oraz układ treści książki tworzy sześć rozdziałów. Pierwszy rozdział zatytułowany *„Dwa spojrzenia na scaffolding – uwagi wprowadzające”* obejmuje w swej treści z jednej strony perspektywę ewolucyjno - kulturową z drugiej zaś ekonomiczno - organizacyjną. Autorka w przejrzysty sposób przybliżyła te dwie opcje kierując rozważania dotyczące scaffoldingu w stronę kultury i jej wytworów w stronę antropologicznej interpretacji by następnie ukazać problematykę „rusztowania” w kontekście funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw oraz innych organizacji. Rozważania zawarte w tym rozdziale stają się

wprowadzeniem do zaprezentowania teoretycznych podstaw scaffoldingu jako specyficznej postaci interakcyjności kształcenia.

Rozdział drugi „*Rusztowanie*” w *relacjach dorosły – dziecko jako przedmiot analiz teoretycznych i empirycznych* zawiera rozważania terminologiczne dotyczące sfery najbliższego rozwoju wprowadzone przez L. Wygotskiego, ewolucji metafory „rusztowania” a także krytyki z nim związanej. Autorka przedstawia tutaj scaffolding jako przedmiot analiz empirycznych ukazując zarówno perspektywę historyczną jak też główne kierunki badań w tym zakresie. W rozdziale tym ukazuje też główne wątki psychologiczno – pedagogicznego dyskursu toczącego się na ten temat wśród badaczy.

Problematyce „scaffoldingu” w szkole poświęca Autorka trzeci rozdział zatytułowany „*Rusztowanie w warunkach edukacji sformalizowanej*”. Opisuje w nim wybrane modele kształcenia, przybliża cechy i postaci scaffoldingu, prezentuje przegląd badań nad „rusztowaniem” w warunkach edukacji szkolnej. Rozważania zawarte w tej części opracowania afirmują autonomię i upodmiotowienie ucznia, przykład kształcenia promującego samodzielność i odpowiedzialność a także kontrolę aktywności uczącego się przy wykorzystaniu przez nauczycieli idei tworzenia swobodnego „rusztowania” w procesie poznawczym. Autorka wykazuje się znajomością szerokiego wachlarza badań prowadzonych na świecie nie tylko przy wykorzystaniu jakościowych strategii badawczych takich jak studium przypadku, badania etnograficzne czy badania w działaniu ale też strategii ilościowych, które podejmowane są w wielu krajach na świecie z wykorzystaniem np. eksperymentu. Badanie jednak tak złożonego i wielowymiarowego jak też dynamicznego zjawiska jakim jest scaffolding z wykorzystaniem badań ilościowych budzi daleko idące kontrowersje metodologiczne, które Habilitantka podziela. Przybliża jednak te badania, szczególnie dotyczące efektywności „rusztowania” w zakresie poznawczym jak też emocjonalnym ucznia.

Czwarty rozdział monografii zatytułowany „*Rusztowanie*” w *procesie dydaktycznym: specyfika nauczycielskiego scaffoldingu* autorka poświęca analizie teoretycznej tego zjawiska wykorzystywanego w pracy dydaktycznej w sytuacji nauczania zbiorowego. Opracowanie tej problematyki łączy z dokonaniem takich badaczy jak Sadhana Puntanbekara i Rolanda Hübschera czy Jantien Smit i współpracowników. W rozdziale tym szczególnie eksponuje znaczenie komunikacji werbalnej podczas zajęć lekcyjnych związanych z „kierowanym odkrywaniem” i podkreśla słusznie, że komunikacja werbalna w klasie szkolnej, język

nauczyciela staje się wzorcem myślenia i mówienia o rzeczywistości. W dalszej części swoich rozważań ukazuje perspektywę socjokulturową w klasie szkolnej wskazując, że dyskurs w klasie szkolnej kształtuje tradycja i szeroko pojęta kultura w jaką zanurzona jest szkoła. Dalsze rozważania dotyczą funkcji i struktury nauczycielskiego rusztowania, mogą wyrażać się poprzez różne techniki działania, ale które jak zwraca uwagę prof. D. Klus-Stańska – pomagają uczniom w uczeniu się przy jednoczesnym respektowaniu ich samodzielności i niezależności. Ciekawą część rozdziału świadczą o świadomości problemów związanych ze scaffoldingiem w rozważaniach dr Urszuli Dernowskiej, jest analiza pułapek i ograniczeń w stosowaniu tej metody. Opisuje ryzyko jakie stosowanie tej metody z sobą może nieść, gdyż jak określa istnieje wokół niej jak to określa „swoiste pole do błędów” a jednym z największych problemów w tym zakresie jest kwestia deficytu i nadmiaru „rusztowania” zastosowanego przez nauczyciela w pracy z uczniem.

W rozdziale piątym Habilitantka przedstawiła metodologiczne podstawy własnych poszukiwań badawczych dotyczących scaffoldingu, który jest przez badaczy różnie postrzegany; jako strategia lub metoda kształcenia; jako forma dialogu a także jako specyficzna postać interakcyjności kształcenia.

Dla potrzeb przeprowadzonych badań przyjęła, że scaffolding jest specyficznym rodzajem kształtowania, w trakcie którego nauczyciel wspiera uczniów w wymiarze poznawczym i emocjonalnym pomagając uczniom budować autonomię w uczeniu się (s. 156). Przedmiotem prezentacji jest fragment badań opisujących scaffolding nauczycielski o charakterze werbalnym. Materiały badawcze zostały zebrane poprzez obserwację lekcji języka polskiego w klasach IV – VIII szkoły podstawowej.

Jak podkreśla Autorka w badaniach skupiła się na udokumentowaniu i analizie rzeczywistych zdarzeń komunikacyjnych i analizie dyskursu lekcyjnego w języku jako narzędziu indywidualnego jak też kolektywnego myślenia.

Badania zostały przeprowadzone w szkole „uznawanej za innowacyjne środowisko akcentujące aktywne uczenie się, autonomię oraz samodzielność uczniowską” (s. 157).

W podjętych badaniach Habilitantka postawiła sobie dwa cele, z których pierwszy traktowała jako nadrzędny a mianowicie:

1. Ustalenie sposobów wspierania uczenia się uczniów przez nauczycieli w trakcie lekcji języka polskiego;
2. Dotarcie do nauczycielskich spostrzeżeń i subiektywnych ocen własnej praktyki dydaktycznej.

W prowadzonych badaniach obserwacja miała jakościowy charakter, a towarzyszyła jej rejestracja wypowiedzi uczestników lekcji ze ścisłym odwzorowaniem w transkrypcji charakteru analizowanych nagrań.

Na tej podstawie został zgromadzony obszerny materiał empiryczny o charakterze jakościowym. Jego analiza została zawarta w szóstym rozdziale monografii.

W jego pierwszym podrozdziale zawarta została analiza nauczycielskiego scaffoldingu w trakcie realizowanych lekcji, której dokonała Autorka wykorzystując transkrypcję lekcji, wyniki obserwacji a także informacje pozyskane od nauczycieli wyłoniła siedem kategorii wspomagania uczenia się uczniów przez nauczyciela, które zostały poddane analizie i zilustrowane przykładami.

Przytoczyłem w tym miejscu dość szeroki opis postępowania badawczego, gdyż uważam go za interesujący i trafny i można rzec nowatorski.

Kolejny podrozdział prezentuje spostrzeżenia nauczycieli dotyczące własnych działań dydaktycznych bezpośrednio związanych z realizacją założonego przez Habilitantkę drugiego celu badawczego. Zebrany materiał badawczy podczas wywiadów został opracowany z uwzględnieniem trzech aspektów; priorytetów edukacyjnych nauczycieli, postrzegania swojej roli w kontaktach z uczniami oraz trudności i napięć pojawiających się w realizacji zadań z zastosowaniami scaffoldingu i działań wspierających uczenie się uczniów w warunkach klasy szkolnej.

Dyskusję wyników w kolejnym podrozdziale Autorka przedstawiła w oparciu o uzyskane dane empiryczne, szeroko odnosząc je do prowadzonych przez innych badaczy dociekań naukowych zarówno w kraju jak też za granicą.

W tym celu wykorzystwała wyłonione w ujęciu socjokulturowym sposoby wspomagania procesu uczenia się przez nauczycieli takie jak modelowanie, eksplikacje, weryfikowanie rozumienia, podążanie za myśleniem uczniów, tworzenie warunków do krytycznego osądu,

akcentowanie wspólnotowego wymiaru doświadczeń poznawczych a także ośmielanie i zachęcanie do podejmowania działań.

Niektóre z tych sposobów wspomaganie spostrzegają przez pryzmat nauczania, niektóre z nich przez pryzmat uczenia się (s. 227). Dodatkowo wyłonione powyżej kategorie prezentowała też w innych dwu aspektach: poznawczym i emocjonalno – motywacyjnym.

Dokonując oceny przeprowadzonych przez dr Urszulę Dernowską wyników badań nie sposób nie zauważyć dobrą umiejętność porównywania własnych dociekań empirycznych i umieszczania ich w kontekście wyników osiąganych przez badaczy w Polsce i na świecie. To ważna umiejętność dokonywania porównań, umiejętności szukania podobieństw i różnic w odmiennych podejściach badawczych, co zapewne nie byłoby możliwe bez szerokiego rozeznania w badanej problematyce, zarówno w sferze teorii jak też empirii.

O dojrzałości naukowej Habilitantki świadczy też umiejętność dostrzegania ograniczeń przeprowadzonych przez siebie badań. Jednym z nich jest prowadzenie badań skoncentrowanych na nauczycielu, na jego percepcji wpływu „rusztowania” bez rozeznania uczniowskiego postrzegania działań nauczycielskich. Ukazanie scaffoldingu z obu perspektyw – nauczyciela i ucznia na pewno dałoby szansę bardziej całościowego oglądu zagadnienia.

Innym ograniczeniem jest przeprowadzenie badań w zakresie jednego przedmiotu nauczania a więc języka polskiego bez możliwości uchwycenia zróżnicowania działań wspierających ucznia z uwzględnieniem innych przedmiotów szkolnych. Stwarzałoby to szansę podejścia od koncentracji na jednej metodyce i określenia bardziej ogólnych ustaleń ponadprzedmiotowych.

Autorka do ograniczeń wyników badań dodaje też analizę działań niewielkiej grupy nauczycieli zaangażowanych w zaprezentowanym studium empirycznym. Niewątpliwie możliwości przeprowadzenia badań komparatystycznych kilku szkół pracujących w oparciu o konstruktywistyczną orientację wzbogaciłoby wiedzę dotyczącą omawianych zagadnień.

Innym istotnym ograniczeniem dociekań naukowych w tym zakresie, które nie ma odniesień do recenzowanej pracy, jest słaba reprezentacja szkół realizujących proces kształcenia w oparciu o paradygmat konstruktywistyczny, co w konsekwencji prowadzi do pytania na ile nauczyciele w polskiej szkole posiadają kompetencje aby wykorzystać scaffolding w realizowanym przez siebie procesie dydaktycznym.

Wskazane powyżej ograniczenia, co należy podkreślić nie są wynikiem analiz recenzyńskich ale efektem przemyśleń autorskich i umiejętności dystansowania się do uzyskanych wyników.

Struktura i układ treści recenzowanej monografii jest bardzo przejrzysty i dobrze przemyślany. Zauważalna jest precyzyjna logika wyvodu ale też ostrożność Autorki w interpretacji uzyskanych wyników. Lektura pracy zmusza czytelnika do myślenia oraz krytycznej i praktycznej refleksji. Przedstawione w monografii analizy są wysokiej jakości. Zamysł badawczy ma przemyślaną strukturę spełniającą wszelkie wymogi prowadzenia badań o charakterze jakościowym. Praca zdecydowanie wzbogaca wiedzę o „rusztowaniu” w procesie kształcenia, daje szerokie i zróżnicowane spojrzenie na podjętą problematykę pozwalając na lepszą systematyzację i pogłębienie wiedzy teoretycznej w tym zakresie.

Konkludując stwierdzam, że praca wskazana przez Habilitantkę posiada nowatorski charakter i otwiera pola naukowej penetracji dotyczących scaffoldingu w obszarze teorii kształcenia.

Rozdziały w pracach zbiorowych i recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych

Dr Urszula Dernowska w swoim wykazie osiągnięć naukowych wskazuje siedem tekstów stanowiących rozdziały w pracach zbiorowych i recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych. Opracowania te w większości dotyczą misji szkoły. Przykładem takiego opracowania jest publikacja z konferencji zagranicznej; U. Dernowska (2020) *School mission statements and daily practice in school: An exploration of how secondary school principals perceive, the mission of their schools*, w: A. Peko, M. Ivanus, J. Delcheva Dizdarevik (eds.) (2020) *Didactic challenges III. Didactic retrospective and perspective: Where/how do we go from here?* Osijek: Josip Juraj Strossmayer University of Osijek.

W tekście tym Autorka przybliży dyrektorską wizję oceny misji szkoły. Z badań przeprowadzonych w szkołach średnich wynika, że dla większości dyrektorów misja, jako „deklaracja” istnienia była istotnym elementem budowania wizji szkoły i organizacji procesu kształcenia. Prowadzone wywiady wykazały też rozbieżności między deklarowaną jej wizją a praktyką szkolną, jak też słabą znajomością założeń misji przez społeczność szkolną w zakresie przyjętych wartości, celów i zadań.

Problematyka ta zaznacza się też w innych opracowaniach, których przytoczę niektóre ich tytuły takie jak np.: „*Misja szkoły jako przedmiot refleksji nauczycieli*” czy „*Who we are and what we stand for – principal and teacher perception of school mission*”.

Artykuły w czasopismach naukowych

Według informacji zawartych w wykazie osiągnięć naukowych Urszula Dernowska jest autorką bądź współautorką 28 artykułów w czasopismach naukowych. Prace współautorskie w liczbie siedmiu napisała wspólnie z prof. Aleksandrą Tłuściak-Deliowską. Dorobek czasopiśmienniczy zatem należy w kontekście ilościowym uznać jako wystarczający. Artykuły naukowe ukazały się w takich czasopismach jak „*Ruch Pedagogiczny*”, „*Kwartalnik Pedagogiczny*”, „*Przegląd Pedagogiczny*”, „*Problemy Wczesnej Edukacji*”, „*Nauczyciel i Szkoła*”, „*Chowanna*”, „*Studia Edukacyjne*”, „*Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*” i innych, a więc w wydawnictwach o zasięgu ogólnopolskim. W dorobku znajdują się też artykuły będące pokłosiem uczestnictwa w konferencjach zagranicznych.

Zgodnie z zainteresowaniami Habilitantki dotyczą one tematycznie metafory „*rusztowania*”, a także późniejszych tekstów dotyczących kultury szkoły i misji szkoły. O opracowaniach dotyczących scaffoldingu pisałem już wcześniej, w tym miejscu przytoczę choć niektóre przykłady tematycznie związane z kulturą i misją szkoły.

- Dernowska U., (2014), *Kultura szkoły – pojęcie, wymiany, modele*, „*Ruch Pedagogiczny*” 4;

- Tłuściak-Deliowska A., Dernowska U., (2016), *Kultura współpracy w szkole w percepcji nauczycieli szkół gimnazjalnych*, „*Studia Edukacyjne*”, 40;

- Dernowska U., (2017) *Teacher and Student Perception of School Climate. Some Conclusion from School Culture and Climate Research*, „*Journal of Modern Science*”, 1 (32).

Świadectwem zainteresowań dotyczących problematyki misji szkoły mogą być takie artykuły jak:

- Dernowska U., (2018) *Trzy spojrzenia na misję szkoły*, „*Ruch Pedagogiczny*”, 4;

- Dernowska U., (2020) *Mission Statements as a Basis for Reflection on the Priorities of the General Secondary School*, „*Seminare Learned Investigation*”, vol. 41;

- Dernowska U., *Misja szkoły jako element społeczno – ekologicznego modelu rozwijania przynależności szkolnej uczniów*, „Problemy Opiekuńczo – Wychowawcze”, 599 (4).

Pierwsze opracowanie prezentuje analizę misji szkoły jako swojego rodzaju posłannictwa zawierającego najistotniejsze wartości, którymi kieruje się szkoła, i które wyznaczają jej cele jako instytucji. Artykuł jest swoistym przeglądem dotyczącym misji szkoły prezentującym trzy do niej podejścia: filozoficzno - pedagogiczne, empiryczne i praktyczne.

W drugim z wskazanych tutaj artykułów Autorka dokonała analizy misji publicznych liceów ogólnokształcących, ustalając jak szkoły definiują swoje priorytety edukacyjne, jakie stawiają przed sobą zadania.

Trzeci przywołany tutaj artykuł podejmuje zagadnienie poczucia przynależności do szkoły. Zagadnienie budowania więzi wspólnotowych w szkole wydaje się dzisiaj szczególnie istotne w sytuacjach społecznej izolacji czy wykluczenia młodych ludzi.

Swoją aktywność naukową Habilitantka zaznaczyła również poprzez przygotowanie wspólnie z A. Tłuszcz-Deliowską podręcznika zawierającego zaadaptowane narzędzie badawcze pt.: *Założenia teoretyczne i właściwości psychometryczne polskiej wersji kwestionariusza „Kultura Szkoły” (School Culture Survey (SCS), S. Gruenert, J. Valentine, 1998)* wydane w 2018 roku. Zaadaptowane narzędzie może być stosowane w praktyce badawczej i diagnostycznej do autoewaluacji kultury szkoły. Dokonywana jest ona najczęściej w badaniach jakościowych z wykorzystaniem studiów przypadków, obserwacji, wywiadów, technik narracyjnych i opisowych, choć jak stwierdzają Autorki zadanie to jest coraz częściej podejmowane przez badaczy zorientowanych ilościowo. Opracowanie to zatem przybliżyło możliwość prowadzenia badań kultury szkoły w wymiarze ilościowym, co pozwala na pełniejszy ogląd tej problematyki.

Recenzje i sprawozdania

Dr U. Dernowska przygotowała też szereg recenzji. W wykazie dokonań naukowych podaje ich jedenaście. Wyróżnione recenzje prac odnoszą się przede wszystkim do opracowań zagranicznych, co jest świetnym sposobem popularyzacji różnych dociekań badawczych prowadzonych poza granicami naszego kraju. Recenzje tych opracowań najczęściej zamieszczała choć nie tylko w „Ruchu Pedagogicznym”. Co istotne były one publikowane regularnie w całym okresie podoktorskim. Publikowała też sprawozdania np. z Europejskiego

Kongresu Psychologii w Mediolanie (r. 2015) czy z Konferencji ECRC „Education in a Changing World” (r. 2022).

Prace przyjęte do druku

Dr U. Dernowska wspólnie z prof. A. Tłuściak-Delichowską złożyły w Wydawnictwie APS monografię naukową „*Kultura szkoły: model La Tefy Schoen i Charlesa Teddliego*”, której wydanie planowane jest w tym roku, a także kolejny artykuł będący owocem współpracy z uniwersytetem w Kazachstanie.

Te dwa plany wydawnicze zapewne są symptomem woli kontynuowania dociekań naukowych w obszarze kultury szkoły.

Bibliometryczne wskaźniki dokonań naukowych

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora bibliometryczne wskaźniki dokonań dr Urszuli Dernowskiej kształtują się następująco (stan na dzień 6.03.2023):

- publikacje (w tym prace przyjęte do druku): 53
- liczba punktów wg. MEiN: 658
- cytowania wg. Google Scholar: 116; bez autocytowań: 106
- cytowania wg. Research Gate: 57; bez autocytowań: 49
- Indeks Hirscha wg. Google Scholar: 6; bez autocytowań: 6
- Indeks Hirscha wg. Research Gate: 5; bez autocytatów: 5.

Projekty badawcze

Habilitantka w okresie po doktoracie brała udział w sześciu projektach badawczych ściśle związanymi z interesującą ją problematyką, a więc fenomenem scaffoldingu kultury i misji szkoły. W większości z nich była kierownikiem ale też wykonawcą czy członkinią zespołu badawczego. Chciałabym podkreślić znaczenie projektów badawczych w bibliografii naukowej Kandydatki, ponieważ w moim przekonaniu stanowiły one fundament, na którym realizowała skutecznie swoje zamierzenia naukowe. Tytuły projektów badawczych (w ujęciu chronologicznym) kształtowały się następująco:

- Badanie procesu kształcenia ze względu na rodzaje scaffoldingu (kierownik, wykonawca);
- Adaptacja i weryfikacja narzędzi do badań wybranych elementów kultury szkoły (kierownik);
- Kultura szkoły a osiągnięcia dydaktyczne uczniów. Studium porównawcze dwóch szkół gimnazjalnych (kierownik);
- Misja szkoły licealnej: założenia i perspektywa dyrekcji (kierownik i wykonawca);
- „Rusztowanie” w procesie kształcenia. Analiza interakcji dydaktycznych w szkole alternatywnej edukacji (kierownik, wykonawca);
- Kim jesteśmy i jak robimy tu różne rzeczy? Portrety kultur szkół „innych” niż wszystkie (projekt zespołowy, członkini zespołu badawczego).

Udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach oraz seminariach naukowych

Habilitantka prezentowała wyniki swoich badań na wielu konferencjach międzynarodowych i krajowych. W przypadku konferencji międzynarodowych przedstawiła 10 referatów. Wykorzystywała też prezentacje posterowe w Mediolanie (2015r.), a także wygłosiła referaty na konferencjach zagranicznych między innymi w Hradec Kralowe (2016r.), Dublinie (2016r.) czy Osijek (2019r.).

Udział dr U. Dernowskiej w konferencjach i seminariach krajowych zamyka się liczbą osiemnastu. Należy też dodać, iż uczestnictwo w tych naukowych wydarzeniach związane było z wygłoszeniem referatów, a więc czynnym w nich udziałem.

Uważam, że to kryterium Habilitantka spełnia w wysokim stopniu. Nawiązała współpracę z ośrodkami krajowymi i zagranicznymi (University College Dublin, University of Milan – Bicocca, University of Osijek, Yerevan State University). Z krajowych spotkań warto wskazać udział w Ogólnopolskim Seminarium Naukowym dotyczącym stanu kierunków rozwoju dydaktyki ogólnej, w którym uczestniczyła w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu czy w konferencji w Uniwersytecie Szczecińskim dotyczącej edukacyjnych kontekstów konstruktywizmu.

Warto też odnotować uczestnictwo w międzynarodowym spotkaniu w ramach programu Erasmus Staff Exchange w Katholieke Hogeschool Limburg w Belgii czy nawiązanie współpracy z Indiana State University w USA co skutkowało adaptacją opracowanego wspólnie z A. Tłuściak-Deliowską narzędzia do badania kultury szkoły autorstwa prof. Stevena Gruenerta W ostatnim czasie (2021r.) Habilitantka nawiązała współpracę z Department of Pedagogy and Psychology, Abai Kazakh National Pedagogical University.

Członkostwo w towarzystwach naukowych

Aktywność w tym zakresie Habilitantka zaznaczyła będąc członkinią Komisji Rewizyjnej PTP Oddział Warszawski w latach 2014 – 2017 i swoim członkostwem trwającym w tym towarzystwie do chwili obecnej.

Recenzje artykułów naukowych i opiniowanie wniosków o finansowanie badań

Dr Urszula Dernowska jest recenzentką tematyczną dwu czasopism naukowych „Problemów Opiekuńczo – Wychowawczych”, dla którego to czasopisma przygotowała kilka recenzji typu „blind review” oraz czasopisma naukowego „The International Journal of Psycho - Educational Sciences”. Opiniowała też kilka projektów badawczych na zlecenie Komisji Konkursowej, finansowanych z dotacji APS.

Ponadto jest też recenzentką kilkudziesięciu prac dyplomowych magisterskich i licencjackich prowadzonych w Katedrze Dydaktyki macierzystej uczelni. Od lat pełni funkcję ich promotora a także przewodniczy komisjom dyplomowym podczas egzaminów.

Działalność dydaktyczna

Habilitantka posiada dobre przygotowanie dydaktyczne, zdobywała je bowiem nie tylko w murach uczelni ale budując swoją praktykę nauczycielską zarówno w szkole podstawowej i gimnazjalnej a w okresie studiów doktoranckich, także w jednym z warszawskich zespołów szkół. W uczelni wyższej zdobywała swoje kompetencje dydaktyczne pracując ze studentami wszystkich poziomów kształcenia; licencjackich, magisterskich, doktoranckich i podyplomowych na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Prowadziła takie przedmioty jak: „Dydaktyka”, „Podstawy dydaktyki”, „Teoria kształcenia”, „Kształcenie ustawiczne dorosłych”, „Dydaktyka z ewaluacją wyników kształcenia”, „Komunikacja w szkole”, „Prawno – organizacyjne aspekty pracy szkoły” czy „Projektowanie dydaktyczne”.

Przedmioty te realizowała prowadząc wykłady, ćwiczenia, warsztaty, konwersatoria czy seminaria dyplomowe.

Warto też wspomnieć aktywność dydaktyczną w uczelniach zagranicznych w ramach wspomnianej już wymiany Erasmus Staff Exchange w 2014r. w Belgii. Prowadziła też zajęcia w kraju dla doktorantów i pracowników Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego czy uczestnicząc w programie Harcerska Akademia Rozwoju Pedagogicznego.

Dr Urszula Dernowska pełniła również rolę promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim od 2014 roku, jednak to kryterium trudno uważać za spełnione, ponieważ do chwili obecnej doktorat nie został sfinalizowany.

Aktywność organizacyjna na rzecz środowiska akademickiego

W tym obszarze aktywność Kandydatki zaznaczona została poprzez takie funkcje jak członkostwo w komisjach rekrutacyjnych, pełnienie funkcji doradcy studentów WNP APS, koordynację przedmiotów w bazie USOS, protokołowanie egzaminów doktorskich a także pełnienie funkcji członkini i sekretarki Komisji Senackiej ds. Polityki Kadrowej i Oceny Nauczycieli Akademickich WAPS.

Działalność popularyzująca naukę

W biografii dr U. Dernowskiej działalność popularyzująca naukę posiadała dwa zasadnicze wymiary. Jednym z nich było publikowanie recenzji książek anglojęzycznych w celu przybliżenia wartościowych opracowań naukowych polskiemu odbiorcy, zamieszczanie sprawozdań z ważnych wydarzeń naukowych za granicą, których była uczestniczką. Drugi wymiar popularyzacji nauki związany był z prowadzeniem spotkań z nauczycielami, realizacją zajęć warsztatowych dla społeczności szkolnej, dyrektorów i nauczycieli dotyczących kultury organizacyjnej szkoły, a także popularyzacją wiedzy z zakresu teorii kształcenia i przenoszenia jej na grunt metodyki pracy harcerskiej podczas pełnienia funkcji eksperckich w programie HARP.

Dr Urszula Dernowska uhonorowana została nagrodami zespołowymi II i III stopnia przez Rektora APS. W 2015 roku za aktywność badawczą i publikacyjną, za osiągnięcia naukowe w 2016 roku oraz za działalność organizacyjną w roku 2021.

Konkluzja

Analiza dokumentacji dorobku nauczycielskiego, organizacyjnego i dydaktycznego dr Urszuli Dernowskiej upoważnia mnie do wydania pozytywnej oceny jej dorobku. Uzasadnia ją:

- Naukowa wartość rozprawy habilitacyjnej pt.: „*Rusztowanie w procesie dydaktycznym. Studium nauczycielskiego scaffoldingu*”, która w moim przekonaniu stanowi istotny wkład w rozwój wiedzy z zakresu pedagogiki;

- Dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia naukowego doktora;

- Spełnienie zdecydowanej większości kryteriów oceny dorobku i aktywności naukowej, które określają przepisy prawa;

- Osiągnięcie samodzielności w działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej.

Na tej podstawie stwierdzam, że dorobek naukowy, dydaktyczny oraz organizacyjny dr Urszuli Dernowskiej odpowiada wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023r. poz. 742 z późn. zm.) i na tej podstawie wnioskuję o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika.

